

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo
Cene: Letno din 32.—, polletno
din 16.—, četrtno din 9.—, ino-
zemstvo din 64.—
Pošno-čkovni račun številka 10.603

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška 5.
Telefon 21-13

Cene inseratom: Cela stran
din 2000.—, pol strani din 1000.—,
četrt strani din 500.—, 1/8 strani
din 250.—, 1/16 strani din 125.—
Mali oglasi vsaka beseda din 1.—

Zgradimo samoupravo!

Tomaž Masaryk, ustanovitelj in prvi predsednik čehoslovaške države, ki je umrl sredi septembra letošnjega leta, je bil demokrat po nauku in po dejanjih. Zanj je demokracija najboljša oblika vlade in uprave. Demokracija je vlada ljudstva, ki se mora uveljaviti ne samo v obliki vladavine, marveč tudi v upravi. Demokracija ni samo to, kar je napisano v ustavi, marveč je življenjski nazor, ki temelji na zaupanju v ljudi, v človeštvo in človečanstvo. Demokracija je razgovor med enakimi, je premišljevanje svobodnih državljanov pred vso javnostjo.

Ni torej demokracije brez samouprave. Ljudstvo, ki je samo upravljano, ne vlada samo sebe, marveč je vladano. Pojem demokracije (ljudovlade) zahteva samoupravo, to je upravo javnih zadev po državljanih, odnosno po organizacijah v svojem imenu in pod svojo odgovornostjo, toda pod vrhovno kontrolo države. Nositeljice samouprave so predvsem občine, okraji, pokrajine, dežele. Njihovi prebivalci upravljajo svoje zadeve sami in tako sodelujejo k blaginji države.

To zahteva ideja demokracije. Naša država je bila od svojega početka demokratska država. Ta oblika vladavine je najbolj primerna slovanski naravi in slovanskemu pojmovanju o državi. Najsijajnejši tolmač tega pojmovanja, vzetega iz globine slovanskega modrovanja in čustvovanja, je umrl predsednik čehoslovaške države, Tomaž Masaryk, in njegov naslednik dr. Beneš. Kar se tiče naše jugoslovanske države, se je vlada dr. Stojadinoviča-Korošca-Spaha vrnila k demokratskemu pojmovanju vlade in uprave.

Demokracija, demokratske svoboščine in pravice je geslo, ki ga je sedanja vlada ob svojem nastopu proglasila, ki se ga vedno drži in ki ga je tudi izvajala ter ga izvaja. Razmere, katere je vlada našla ob svojem nastopu v državi in katere se ponekod niso bistveno spremenile, dovoljujejo samo postopno izvrševanje načela o demokraciji. Dejstva pa dokazujejo, da sedanja vlada vrača v od dne do dne rastoči meri državljanom demokratske pravice, ki jih je konfiscirala diktatura.

Ljudstvo pa pričakuje likvidacijo diktature tudi v pravcu samouprave. JNS diktatura je napravila konec vsaki samoupravi v naši državi. Občine brez prave samouprave, okraji in pokrajine brez vsake samouprave: to je rezultat preosnove državne uprave, ki jo je izvršila diktatura in njena glavna nositeljica: slavna JNS. Vidovdanska ustava je kot zagrizeno centralistična samoupravno idejo samo trpela, ni pa bila naklonjena njeni polnosti, še manj pa njenemu izvrševanju. Pribeževanje

in Davidovič, voditelja Samostojne demokratske stranke, odnosno Demokratske stranke, in njuni oprode v Sloveniji, imajo »vekovito« zaslugo, da se je v naši državi uzakonil in izživel centralizem ne samo v zakonodavnem, marveč tudi v upravnem oziru ter je bila pogažena ideja resnične samouprave.

Diktatorski režim, ki je sledil 6. januarju 1929, je dal našim JNSarjem, še manj slavnim potomcem neslavne demokratske (samostojno-demokratske) stranke, ugodno priliko, da so demontirali v Sloveniji vsako še količkaj samoupravno ustanovo in korporacijo (telo). Kar je bilo le senca samouprave, je moralo izginiti. V občinah so se odstavljali župani ter se je pristojnost občinskih zastopov zmanjšala skoro do ničle. Nekdanji okrajni zastopi so se pretvorili v cestne odbore, ki so tvorbe brez pravic in se sami sprašujejo: Kaj pa je nas treba bilo? Vpravi ti odbori so dejanski dokaz za JNSarsko pojmovanje o samoupravi. Banski sveti, tudi JNSarska tvorba, pa so po svoji pristojnosti zborovanja, ki dajejo nasvete ter sprejemajo resolucije, ki se objavljajo v časnikih.

Čas je, da se JNSarska likvidacija samouprave — likvidira! Demokratska ideja, ki je vodilna ideja sedanje vlade, naj

se uveljavi in izvrši v notranji upravi. Vpostavi naj se samouprava v občinah, okrajih in banovinah! Ljudstvo naj po svojih pravih zastopnikih urejuje svoje krajne, okrajne in pokrajinske zadeve ter vodi kontrolo nad uporabo svojih dajatev in doklad. Čim prej se stori konec birokratičnemu (uradniško-vladstvenemu) ustroju teh korporacij, ki bi morale biti samoupravne, tem boljše za občine, okraje in banovine in tudi za državo. Naj se da ljudstvu prilika, da si samo brez birokratičnega jerebstva ustvarja svojo srečo.

V naši državi ima vpostavitve resnične samouprave še poseben pomen, ker vodi do rešitve slovenskega in hrvaškega vprašanja. Pretirani centralizem je ti vprašanji ustvaril, rešiti pa ju more samo avtonomija ali — če se ta beseda lažje sliši — prava in učinkovita samouprava. Centralistična državna ureditev ni mogla zadovoljiti ne Hrvatov ne Slovencev, ker onemogočuje izvrševanje in udejstvovanje načela enakovrednosti in enakopravnosti. Ako bi se bilo takoj izpočetka sprejelo in izvrševalo pravo, vsebine in življenja polno načelo samouprave ljudstva, bi najbrž ne bilo vzniklo ne hrvaško ne slovensko vprašanje. Pot, ki vodi k likvidaciji teh vprašanj, se imenuje: resnična, prava, učinkovita samouprava. Zgradimo jo predvsem Sloveniji! Odlašanje pomenja usodno polno zamudo.

V NAŠI DRŽAVI

Naš predsednik vlade in zunanji minister v Parizu in v Londonu

Dr. Milan Stojadinović v Parizu

Predsednik naše vlade in zunanji minister dr. Milan Stojadinović je potoval skozi Milan v Pariz. Našega šefa vlade so pozdravili italijanski dostojanstveniki v Benetkah in v Milanu. V Pariz je došel dne 12. oktobra zjutraj in ga je sprejel na kolodvoru francoski zunanji minister Delbos z višjimi uradniki zunanjega ministrstva ter poslaniki držav Male zveze. Po sprejemu se je odpeljal ministrski predsednik v prostore zanj in njegovo spremstvo določenega hotela. Nato se je vpisal v knjigo za sprejem pri predsedniku republike in je položil venec na grob Neznanemu vojaku ter venec pred spomenik kralju Petru I. in Aleksandru I. Najvaž-

nejši dogodek 12. oktobra je bil podpis podaljšanja prijateljske pogodbe s Francijo. Pogodba je podaljšana do 1. decembra 1942 in je bila tokrat podpisana od Stojadinoviča in Delbosa v prisotnosti ostalih zastopnikov Jugoslavije ter Francije. Našemu predsedniku vlade je priredil francoski zunanji minister Delbos slavnostno kosilo, podpredsednik vlade Leon Blum pa večerjo, katere se je udeležil tudi predsednik francoske vlade Chauvignat.

Dne 13. oktobra je imel dr. Stojadinović daljši razgovor s predsednikom francoske vlade. Opoldne je bil gost na kosilu pri predsedniku republike Albertu Lebrunu in popoldne je imel sestanek z zunanjim ministrom Delbosom, s katerim se je pogovarjal o raznih srednje-evropskih vprašanjih.

Omenjenega 13. oktobra zvečer se je odpeljal predsednik dr. Stojadinović s svojim spremstvom s pariške severne postaje v London.

Predsednik naše vlade v Londonu

Dr. Stojadinović se je pripeljal 14. oktobra v London, kjer ga je sprejelo na kolodvoru osebje jugoslovanskega poslanstva. Tekom predpoldneva je obiskal angleškega zunanjega ministra Edena in druge člane vlade. Popoldne omenjenega

Slovenska katoliška obitelj kupuje in rabi poštne dopisnice Sv. Cirila in Metoda. Na vsaki pošti samo en dinar.

Glasno ilustrirane poštne dopisnice Sv. Cirila in Metoda so najcenejše dopisovanje za vsakogar. Na vsaki pošti samo en dinar

Ine ga je sprejel angleški ministrski prednik Chamberlain. Prvič je bil šef naše vlade slavnostno pogoščen 14. oktobra z obedom v našem poslaništvu v Londonu. Kosila se je udeležil tudi angleški zunanji minister. Slovesno večerjo mu je priredila angleška vlada in 15. oktobra je bil na obedu pri kralju Juriju VI.

Tekom dvodnevne bivanja v Londonu je stopil dr. Stojadinović v stik z angleškimi državniki, s katerimi se je razgovarjal o mednarodnem položaju. Pri tej priložnosti je nanesel pogovor tudi na še tesnejše trgovske odnose med našo državo in Anglijo.

Dr. Stojadinović zopet doma

Naš predsednik vlade se je po opravljenih poslih v Londonu vrnil v Belgrad preko Pariza. Iz Pariza se je odpeljal s spremstvom 16. oktobra zvečer nazaj v Belgrad. Na obmejni postaji na Rakeku ga je pozdravil ban dr. Natlačen z zastopniki vojaških ter civilnih obmejnih oblasti, ter številni politični prijatelji, kateri so ministrskemu predsedniku častitali k njegovim uspehom v Parizu in Londonu. Na ljubljanskem kolodvoru je bil prirejen g. predsedniku prisrčen sprejem. Dr. Stojadinović je stopil iz svojega vagona in se je med navdušenim nazdravljanjem pogovarjal s posamezniki do odhoda vlaka, kateri ga je odpeljal nazaj v Belgrad.

*

O sporazumu med Hrvati in Združenjo opozicijo je minister dr. Krek na shodu v Kamniku 17. oktobra to-le izjavil: Sporazum se ne nanaša na to, kar je glavna zahteva radičevskih mas na Hrvatskem, na notranjo ureditev države, marveč sta se oba dela (hrvatski in srbski) o tem sporazumela, da se bosta pozneje sporazumevala. Srbske opozicionalne stranke, ki so sklenile z Mačkom sporazum, ne predstavljajo srbskega naroda, ker nimajo v njem večine, kar so zgovorno pokazale zadnje občinske volitve. To dejstvo spravlja ob veljavo same temelje sporazuma. Gospodje od opozicije so tudi priznali, da se sedanja ustava ne sme spremeniti, dokler ne postane naš mladi kralj polnoleten, to se pravi, dokler ne dobi vse vladarske pravice v svoje roke in z narodom svobodno vlada po ustavnih in narodnih zakonih. Tako dolgo se ustava ne bo spremenila. To je tako gotovo kot Amen v Očenašu.

V DRUGIH DRŽAVAH

Nemčija zajamčila Belgiji nedotakljivost. V Berlinu v zunanjem nemškem ministrstvu sta bili 13. oktobra dopoldne izmenjani med nemškim zunanjim ministrom ter belgijskim poslanikom noti (zagotovili), s katerima je zajamčena Belgiji od strani Nemčije nedotakljivost. Po zgledu Francije in Anglije se je sedaj obvezala tudi Nemčija, da bo čuvala nedotakljivost belgijskih meja. Izvzet bi bil primer, ako bi sodelovala Belgija v oboroženem sporu, v katerega bi bila zapletena Nemčija, in sicer z vojaškim sodelovanjem proti Nemčiji. Nemčija bi dobila tudi povsem proste roke napram Belgiji, če bi Belgija na podlagi obveze iz pogodbe Društva narodov dovolila kaki državi, da si

ustvari na belgijskih tleh vojaško oporišče in področje za prevoz. Belgijska vlada je sprejela z velikim zadovoljstvom na znanje izjavo o nedotakljivosti od strani Nemčije in je izrekla nemški vladi svojo največjo zahvalo za to.

Priljubljenost Italije za vsak slučaj. Po zanesljivih vesteh se je zvedelo, da je fašistična milica mobilizirala okrog 50.000 črnih srajc kot prostovoljce za Abesinijo in za pripravljenost v času »nepredvidenih dogodkov«. Del črnih srajc bo odposlan v Libijo (italijanska kolonija v bolj severni Afriki), del pa v Abesinijo. Ostanek pa bo ostal v vojašnicah in čakal v pripravljenosti na povelje. Vkrčevanje za odhod v Libijo in Abesinijo se vrši z vso naglico.

Končni izid kantonalnih volitev na Francoskem. Zadnjič smo že poročali, da so se vršile v Franciji 10. oktobra tako zvane kantonalne volitve, pri katerih je nastopilo 11 strank. Iz volitev je izšla kot najmočnejša socialistična stranka z 1.557.088 glasovi (21,32%), na drugem mestu je radikalno-socialistična stranka z 1.508.793 glasovi (20,7%), sledi republikanska zveza z 1.193.125 glasovi (15,43%), komunistična stranka 1.088.552 glasov (14%). Ostale stranke so dobile manj ko 760.000 glasov in 9,8 do 0,02%.

Obsedno stanje v Palestini. Arabci v Palestini ne mirujejo. Angleži so polovili bolj pomembne voditelje arabskih plemen in so jih odpeljali na nek otok v Tihem oceanu. Ta angleški korak je Arabce še bolj razburkal in so pričeli z očitnim uporom. V Galileji so uničili brzozjavne in telefonske naprave, v nekaterih judovskih kolonijah v severni Palestini so podtaknili ogenj, razstrelili so cev, po kateri priteka v angleške tanke iz Iraka sirovo olje in so ga zagžali. Pri Betlehemu je došlo do cele bitke med angleškimi redarji in neko arabsko skupino. Pri tako resnih nemirih je Anglija Sveto deželo zaprla od vseh strani ter proglasila obsedno stanje.

Novejše iz španske državljanske vojne.

izza kulis pomorskega nadzorstva

Nadzorstvo nad Sredozemskim morjem vršita z vsemi mogočimi pomorskimi edinicami Anglija in Francija. Dasi je bila Italija ponovno pozvana, naj sodeluje pri kontroli, se je dosedaj tem povabilom in razgovorom treh (Angleške, Francije in Italije) v Parizu znala spretno umikati z izgovorom, da spadajo vse zadeve, katere se nanašajo na špansko državljansko vojno, pred znani londonski odbor za nevmešavanje. Radi izmikanj Italije je Francija že grozila, da bo otvorila meje napram Španiji na suhem v pogorju Pirenejev in da bo Angleška dovolila Španiji dovoz po morju in bo zasedla od španskih Balearskih otokov otok Minorco. Ta španski otok bi se naj preuredil v skupno angleško-francosko oporišče. Iz vseh angleških in francoskih groženj ni bilo nič. Angleška in francoska vlada sta pristali na to, da se še ne otvori meja na Pirenejih. Obe vladi pa zahtevata umik tujih prostovoljcev iz Španije v določenem kratkem roku in pristaneta na to, da se ukvarja s tem vprašanjem londonski odbor za nevmešavanje, ki mora najkasneje v 14 dneh skleniti končno veljavne sklepe o tej zadevi.

Grozovitosti umikajočih se rdečkarjev

Na severnem španskem bojišču so zaposlene zmagovite Francove čete s čiščenjem hribovitega ozemlja od zadnjih preostankov združenih komunistov in anarhistov, ki se počasi umikajo proti morju, kjer še imajo pred pobegom z ladjami zadnje oporišče v obmorskem mestu Gijon. Sedaj so prodrla iz Santandra v svet poročila, kako zverinsko so se obnašali rdeči krvoloki ob priliki umika iz Cagasa. Po predhodni napovedi njihovega voditelja Bellarmina je združena rdeča druhal v Cagasu z dinamitom razstrelila vsa poslopja in je poklala na zverinski način vse politične nasprotnike. Postrelili so vse civiliste, ki so se ob bližanju nacionalistov uprli, da bi zbežali z rdečimi. Anarhisti so zapri več družin v največjo sobo nekega poslopja. Sobo so polili s petrolejem, jo zažgali in vrgli v njo več zabojev dinamita. Od daleč so opazovali eksplozijo in so streljali na vse one, kateri so v obupu skakali skozi okna. Ko so vkorakale predstraže Francove zmagovite armade v Cagas, so našle na ulicah vse polno trupel starčkov, žensk in otrok.

Izjalovljeno bombardiranje Saragoze

Sovjetsko-španske letalske enote so dne 12. oktobra trikrat bombardirale nacionalno mesto Saragoza. V Saragozi so se vršile velike slavnosti in to priliko so hoteli rdeči uporabiti, da bi pobili z bombami iz letal čim več ljudi tedaj, ko bodo ljudske množice zapuščale po slovesni službi božji škofovo cerkev ali katedralo. Prvi napad je izvršilo šest težkih bombarderjev v spremstvu 25 lovskih letal. Drugič je napadlo mesto 27 letal. Prišlo je celo do tretjega letalskega napada. Letala so vrgla več bomb, ki pa niso napravile večje škode in so morala zbežati z največjo naglico, ker so jih zasledovali nacionalistični letalci, ki so sestrelili 23 rdečih letal.

Splošen položaj v obeh taborih

Položaj na španskih bojiščih je sedaj pred nastopom zime tale:

Francovi nacionalisti vztrajno nadaljujejo svojo ofenzivo na severu v Asturiji, kjer so zapleteni v dnevne boje z obkoljenimi ostanki pred nedavnim premagane baskovske in asturske rdeče armade. General Franco je moral pustiti na tej severni in krajevno zelo težko dostopni fronti veliko večje število svojih vojakov, katere je nameraval že ob koncu septembra deloma poslati pred Madrid. Načrt o predzimski ofenzivi proti Madridu se je moral iz pravkar omenjenega razloga opustiti. Dokler ne padeta na severu zadnji rdeči postojanki Oviedo in Gijon, Franco ne bo mogel odločilno napasti Madrida.

Rdeči organizirajo v zadnjem času napade po raznih frontah. Radi teh prav za prav neznatnih ofenziv morajo ostati nacionalistične čete primerno porazdeljene na vsa bojišča. Na vseh španskih frontah je zastoj, izvzemši severno fronto. V tem odmoru se pripravljata oba tabora na pozimsko vojno in čakata na nova ojačenja iz tujine, kar se tiče svežih prostovoljskih čet ter raznega vojnega materiala.

KRAJEVNI ŠOLSKI ODBORI!

Imate pravico, da tudi v bodoče kupujete v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru in Ptuj, kjer ste itak dobivali blago po najugodnejših cenah!